

# Wrzesień w NIST: konferencje, raporty, szkolenia

## Od wielozadaniowości po specjalizację: Nowy raport SAM-SON

Wraz z początkiem miesiąca opublikowaliśmy raport „O specjalizacji i hierarchii w codziennej pracy urzędników” (autorstwa dr Anny Dąbrowskiej i prof. Pawła Swianiewicza), oparty na badaniach SAM-SON. Analiza ponad 11 tys. urzędników z 1179 JST pokazuje wyraźne różnice w organizacji pracy w zależności od wielkości samorządu. Jak wynika z niego małe samorządy to domena wielozadaniowości i bliskiego kontaktu z wójtem (70% pracowników rozmawia z nim kilka razy w tygodniu), z kolei w dużych miastach dominuje specjalizacja i rozbudowana hierarchia (blisko 80% pracowników nie rozmawiało osobiście z prezydentem przez ostatni rok). Wielkość samorządu zmienia więc nie tylko to, czym zajmuje się urzędnik, ale również jak blisko jest osób podejmujących najważniejsze decyzje.

## NIST na europejskich konferencjach

Wrzesień był także miesiącem aktywnego udziału przedstawicieli Instytutu w konferencjach w kraju i za granicą.

- W czasie Szkoły Letniej organizowanej co roku przez European Urban Research Association i grupę samorządową w ramach European Consortium for Political Research, która w tym roku gościła w Zagrzebiu, dyrektor NIST, prof. Paweł Swianiewicz, mówił o przyczynach i możliwych skutkach łączenia gmin w Europie. Zwrócił on m.in. uwagę, że choć reformy te budzą duże emocje polityczne, rzadko przynoszą oczekiwane oszczędności administracyjne i wiążą się z ryzykiem dla lokalnej demokracji.
- Przedstawiciele NIST - prof. Paweł Swianiewicz, dr Julita Łukomska i dr Anna Dąbrowska uczestniczyli również w konferencji CEE-Loc w Skopje, prezentując referaty m.in. na temat kosztów świadczenia usług w formie spółek komunalnych w gospodarce wodnej oraz odporności klimatycznej gmin. Udział w tegorocznej edycji ma dla nas szczególny wymiar symboliczny – pierwszą edycję tego wydarzenia zainaugurował we Wrocławiu dokładnie cztery lata temu prof. Paweł Swianiewicz.
- Prof. Swianiewicz wziął też udział w konferencji OECD-Sigma i NALAS (Network of Associations of Local Authorities of South-

Eastern Europe) w Tiranie. W prezentacji poprzedzającej dyskusję, w której skoncentrował się na dwóch zagadnieniach:

- (1) Najnowszych wynikach pomiaru indeksu autonomii lokalnej (Local Autonomy Index) w krajach Bałkanów Zachodnich na tle sytuacji w innych krajach europejskich
- (2) Danych ilustrujących niedostateczną efektywność systemu wyrównawczego w krajach Bałkanów Zachodnich wraz z próbą wyjaśnienia przyczyn tej sytuacji.

Dyrektor NIST przedstawił także wyniki badań wskazujące, że decentralizacja sprzyja szeroko rozumianej efektywności systemu politycznego państwa.

### **Nowe spojrzenie na rozwój regionów i finanse**

Na krajowym podwórku przedstawiciele NIST obecni byli m.in. na Konwencji Marszałków Województw w Płocku, podczas którego zespół Instytutu reprezentowany przez dr Annę Dąbrowską, dr hab. Wojciecha Grabowskiego, prof. UŁ, dr Tomasza Grzyba oraz dr Annę Kurniewicz, zaprezentował autorską metodę identyfikacji zróżnicowań między- i wewnątrzregionalnych w Polsce. Jak zauważyli eksperci NIST samo zróżnicowanie PKB per capita to dziś za mało. Nie oddaje ono w pełni realnych różnic rozwojowych ani procesów zachodzących wewnątrz regionów (takich jak depopulacja, presja suburbanizacyjna czy nierówna dostępność do usług publicznych). Podczas wystąpienia eksperci zaprezentowali przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju w pięciu kluczowych obszarach tematycznych:

- Trendy demograficzne
- Nierówności społeczne (zarobki, edukacja, bezrobocie)
- Potencjał rozwojowy (zamożność, wydajność pracy)
- Zagrożenia środowiskowe i efektywność energetyczna
- Dostępność i jakość usług publicznych (w tym wykluczenie transportowe)

Zespół NIST przedstawił również syntetyczny wskaźnik rozwoju, stanowiący połączenie wszystkich tych wymiarów, zwracając uwagę na to, że wnioski z dotychczasowych prac wyznaczają kierunek dalszych działań.

Z kolei dr Julita Łukomska wzięła udział w Podkarpackiej Konferencji Samorządów w Arłamowie. W swoim wystąpieniu „Reforma dochodów samorządowych – co zmieniła i co jeszcze warto zmienić?” przedstawiła najważniejsze zmiany w systemie dochodów JST oraz wskazała obszary, które wymagają dalszej refleksji i korekt.

### **Różnice w nadzorze wojewodów**

Ciekawe wnioski przyniosło też posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Dr Bartosz Wilk przedstawił raport NIST dotyczący nadzoru wojewodów nad samorządami w 2025 roku. Analiza wykazała spore różnice pomiędzy województwami – np. w liczbie rozstrzygnięć nadzorczych czy stosowaniu tzw. pouczeń („wytyków”) – które wskazują na zróżnicowanie praktyk stosowanych w poszczególnych urzędach wojewódzkich.

### **Szkolenia realizowane przez NIST**

We wrześniu 2026 r. NIST zorganizował 6 szkoleń online dla przedstawicieli JST, radnych i sołtysów, w których uczestniczyło łącznie 988 osób z 464 JST ze wszystkich województw.

Tematyka spotkań obejmowała fundusz sołecki, funkcjonowanie Komisji Rewizyjnej, dostęp radnego do informacji publicznej oraz wdrażanie i zarządzanie cyberbezpieczeństwem w JST w związku z nowelizacją ustawy o KSC.